

Gospodarske stvari.

Nekaj o živinoreji.

I.

Kako si dobro in lepo živino izrediš iz domače.

Prvo in glavno vodilo o tem ti naj bo to-le: Pari naj boljšo in naj lepšo živino z naj boljšo in naj lepšo in vsikdar jednako z jednako.

Tega vodila pa se boš držal, ako si izbereš (za plemo) izmed svoje živine ali kakoršne druge domače, ki ima tiste dobre in lepe lastnosti, katerih si želiš, tudi malih napak se moraš ogibati, kar naj bolj; tako moraš ravnati stanovitno od roda do roda; plemenjenje v bližnji zlahti lepe živine ti ohrani naj bolj to zaželjeno stanovitnost, ker živina edine krvi se naj bolj vjema; če si si izbral dobro in lepo živino in imaš dobro blago; redi jo dobro (ne smeš je vendar pitati in debeliti, ker pitana živina ki izdeluje meso in mast, ti ne more prinašati tudi mladih), pridno čedi in snaži in v vsem marljivo oskrbuj.

Ne spuščaj nikar premladih po plemenu, temoč v pravi starosti (telico s poldrugim letom, kobilo v 4. letu), kadar se je poželjenje po plemenu spet in spet in močno pokazalo. Če pa boš že na prvi majhni opominek tekel s telico k junecu, češ, da nič ne zamudiš, se boš kesneje gotovo zlo kesal, ker premlada živina ti bo prinesla ne samo majheno, temoč tudi slabotno živinico. Otrok še ni rodil nikoli možaka!

Če pa se gospodarji bojijo, da bi jim živina po tem jalova ostala, ako bi nezadostili prvemu pojanju, se pač motijo in le samo govorijo, kar so od drugih čuli in ti spet od drugih, skušil pa tega nobeden ni.

Kakor ni za plemo premlada živina, ravno tako tudi ni prestara, ker na onem kakor na tem koncu ni prave moči; tam še ni tukaj pa že ni.

II.

Kako pa si plemenimo domačo živino z tujim rodom.

Mali gospodar, ki nima priložnosti svoje domače živine s tujim zlahtnim rodom plemeniti, naj nikdar ne obupa, da bi si ne mogel svojih živinčet zboljšati, čeravno, jih požlahniti ne more. Imamo še tudi saj med domačo živino dobre, in naša skrb naj le bo, da bomo za plemo le naj boljšo in naj bolj enako izbirali, in zvesto ter stanovitno ravnali v vsem, kakor smo rekli. Če imamo slabo živino, so naši stari očetje in mi sami tega krivi, ker oni niso imeli pravega zapopadka ali trdne volje, živino svojo zboljšati in ga tudi nismo imeli mi. Vse to pa moremo popraviti, ako ravnamo, kakor smo že prej rekli.

Če pa ima gospodar priložnost, svojo domačo živino po natančnem prevdaru poglavitnega vodila s tujim rodom požlahniti, ali če si more sam tuj rod omisliti, s katerim bo domačo križem paril, mu povemo, da v ta namen ni treba tuje matere, temuč le tujega očeta. S tem očetom tujega rodu naj plemeni svojo domačo izbrano živino ženskega spola, neprenehoma tako dolgo, da je mladina do dobrega očetu podobna. Kdaj pa bo taka? V 1., 2., 3., 4. rodu še ne, temoč po mnogih skušnjah še le v 5. rodu.

Slavni učitelj kmetijstva je to s številkami prav očitno tako-le dokazal: Zaznamvajmo, jerekel, svojo domačo kravo, ki nima nič zlahtne krvi v sebi z 0 (nulo), zlahtne tujega bika pa se 100 deli zlahtne krvi. Ta dva se parita skupaj, tedaj bo od nju rojena telica imela od očeta pol delov (t. j. 50) od matere pa tudi pol (50 delov) krvi. Po tem takem je že na pol zlahтна. Če to pariš ob svojem času spet z zlahtnim tujim bikom, bo imela od nju rojena telica 75 delov zlahtne očetove krvi.

Če pariš to telico spet s tujim zlahtnim bikom, bo imela 87 in pol delov jegove zlahtne krvi. Če spet to mlado pariš s zlahtnim očetom, bo imela tedaj v četrtem rodu že čez 93 delov zlahtne krvi — v 5. rodu pa bo potem popolnoma 100 delov zlahtne krvi v mladino prelite.

Naj tedaj noben gospodar ne misli, da je že svojo živino do korenine zboljšal ali požlahtnil, če je svojo kravo enkrat pri švicarskem biku imel, in da bo tele po tem že zlahtno, in če je junec, da bo za plemo že tako dober, kakor pravi izvirni švicarski. Tak junec more sicer boljši in lepši biti, pa stanovitna korenina še vendar ni. Treba je še zmiraj skozi kakih 4 rodov od izvirnega švicarskega junca narajeno telico pariti s pravim švicarskim bikom, da po takem stanovitnem križanju se doseže zlahtni zarod. — Če ni mo-

goče oče tega dopolniti, mora sin napredovati in dodelati, kar je oče začel. To je prava umna živinoreja.

Ker pa po križanju požlahtnjena kri je vendar le mešana kri, se tedaj pozneje — po več letih — lahko zvrže spet v domačo, je tedaj treba od časa do časa ponavljati rod s tujim zlahtno živino moškega spola, da se v okom pride zvržkom.

N.

Nekaj našim rokodelcem.

(Dalje.)

Kedaj se tudi zgodi, da zidar ali tesar obljubi, postavim z desetimi ljudmi priti; a pride jih pa le 5 na delo! Gospodinja zajuterk skuha ali obed pripravi v primerni obilnosti za napovedane 10 ljudi, in ker vsega domači pojedsti ne morejo, gre živež pod zlo.

Kukovica! vsak rokodelec naj sebe, svoje delo in svoje ljudi pozna; sicer je figa mož. Zadosti ako vreme overa podvzetje, in se ne more dalje delati.

Razun tega naj vsak rokodelec svojo meštirjo dobro zastopi in umi; inače sebi sramoto, drugemu pa škodo vzrokuje, ktere noče ali ne more popraviti saj brez lastnega kvara ne. Temu v okom priti, je neobhodna potreba. Naj bo slehern rokodelec dobro izurjen, kar se jegove meštirje tiče. Po tem naj si vsak misli: Kako bi se on želel, ko bi kaj delati dal, naj bi mu naredili, da ravno tako tudi drugim dela. —

Tudi vozači in podavači naj so vestni, a ne zgol hudoba brez pameti, ki pravijo: Saj ima, naj da! — Zakaj pa "ti" nimaš? te vprašam. Kaj ne zato, ker si malopridnež. Saj ravno to sam trdiš; sram te bodi od glave do pete! — Zadosti, ako rokodelci sila veliko potratijo brez vse potrebe, ker so, kakor najemniki brez sočutja, če tudi gospodarju za kožo gre. Ali ni znano vsakemu, ki je kaj staviti dal, da navadno zidar, kjer polovino opeke potrebuje, celo opeko vzame, če lih ima na kupe polovin; toda polovine se ne dotakne, niti si je izbere, ako ravno jo na prvi pogled vidi, ktera mu je primerna: celo opeko bo rajše prstomil!

Tudi mu je vse jednako, ali dobro žgano opeko v blato ali v suho steno dene. — Po strehi spusti strešnik, ki leteči še druge pod seboj tare a ne pomisli, da vsak strešnik 2 kr. velja preden ga v roko dobi. In tako mnogo strešnikov polomi s svojo raztrešenostjo, na mesto da bi strešnik, če je stren, čez streho mahnol. O, svoja 2 kr. gotovo ne bi zavr-gel, drugim jih pa toliko pomeče, ki še ga platiti mora! —

Kdaj boš tako škodo povrnol? — K temu še ne gleda ali so strešniki dobro skleneni, ali pa en nad drugim leži, da le velike luknje ne vidi, pa je že vse dobro in zgotovljeno. — (Konec prihodnjič.)

Pod Lipo.

Podučivni in vgodni pogovori.

(Iglič ni mnogi kmetje stopijo pred Ljubomirovo hišo in se pogovarjajo.)

Iglič. Jaz sem danes spet celo srečen, da so nas g. Ljubomir spet k sebi povabili, skoraj dva mesece že nismo bili skupaj to je za me bil večni čas.

Semenko. Za vas že, ali mi kmetje smo imeli zdaj zmirom mnogo opraviti na polju, senokošah, vrtih in zadnji čas posebno v vinogradih, nam je tedaj ta čas hitro pretek. Tudi Ljubomir imajo posestvo in tedaj so zdaj tudi mnogo opraviti imeli. Moram vendar odkritosrčno reči, da sem vsako nedeljo mislil na naše vgodne pogovore in da sem že komaj pričakal povabila g. Ljubomira.

Ljubomir *(stopi iz hiše vsi ga prav srčno pozdravijo on ravno tako odzdravlja in poda vsakemu roko)*. Dober dan moji dragi prijatelji, dolg čas se nismo že zbrali, pa ne zamerite mi zato in bodite prepričani, da bi Vas bil gotovo k sebi pozval, če bi le bil malo časa imel; ali imel sem preveč prav važnih poslov. Bodite vendar prepričani, da sem vsak dan na Vas mislil. Zdaj pa si vsedimo spet pod lipo, saj je morebiti za letos zadnji krat, ker zima je že pred dvermi.

(Vsi se vsedejo pod lipo okoli kamnene mize.)

Ljubomir. O čem bomo danas naj prej govorili, gradiva imamo prek in prek zadosti, samo recite o čem?